

3. Holovne upravlinnia statystyky u Odeskii oblasti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://me.gov.ua/>.
6. Muzychenko-Kozlovska O. V. Ekonomichne otsiniuvannya turystychnoi pryvablyvosti terytorii: monohrafiia / O. V. Muzychenko-Kozlovska. – Lviv : Novyi Svit-2000, 2012. – 176 s.
7. Oliynyk Ya. B. Socio-geographical research of the tourist infrastructure of Volyn region : monograph / Ya. B. Oliynyk, IV Honey – Lutsk : PJSC «Volyn Regional Printing House», 2014 – 164 p.
8. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. World economic forum. – Geneva, 2017. – 387 p.
9. UNWTO Tourism Highlights. 2017 Edition. – Madrid, 2018. – 16 p.

Ерко Ирина, Курочка Ольга. Анализ туристической привлекательности Украины на примере сравнения регионов. Анализируются основные аспекты формирования туристической привлекательности региона. Основная задача статьи – анализ туристического рынка Украины, уровня услуг туристических потоков, определение главных преимуществ и недостатков в секторе туристической привлекательности. Поддавали обработке данные Всемирной туристской организации и отчеты ежегодного экономического форума. Изучаются основные факторы влияния на формирование туристической привлекательности региона. Анализируются труды ученых, занимавшихся исследованием данной темы на примере отдельных регионов и страны в целом. Определяются главные проблемы, которые мешают стабильному развитию туризма в Украине. Рассматривается и исследуется инфраструктура основных туристических регионов. Определяется количество средств размещения и ресторанного хозяйства, учреждений досуга и развлечений, общий доход от данных предприятий, а также состояние транспортной инфраструктуры. Указаны достопримечательности для отдыха и средний уровень цен, а также разработаны рекомендации по совершенствованию существующих проблем и повышению эффективности от функционирования учреждений по обслуживанию туристов.

Ключевые слова: туризм, UNWTO, туристическая привлекательность, туристические потоки, инфраструктура, международный рынок, рейтинговая оценка, субъекты туристических услуг.

Ierko Irina, Kurochka Olga. Analysis of Tourist Attractiveness of Ukraine by Comparing Regions. The basic aspects of region's tourist attractiveness are analyzed. The main purpose of the article is analysis of Ukraine tourist market, the level of services and tourist flows, determination of main advantages and disadvantages in segment of the tourist attractiveness. World Tourism Organization's data and Annual Economic Forum's reports are processed. The primary factors of influence on region's tourist attractiveness are examined. The works of scientists who were engaged in the study of this topic on the example of individual regions and the country as a whole are analyzed. The main problems that hinder the sustainable development of tourism in Ukraine are identified. The infrastructure of major tourist regions is considered and researched. The number of accommodation establishments and restaurants, leisure facilities and entertainments, the total revenue from these enterprises, as well as the state of transport infrastructure are determined. The places of interest and average prices are determined. Recommendations for solving existing problems and increasing the efficiency of the operation of tourist facilities are developed.

Key words: tourism, UNWTO, tourist attraction, tourist flows, infrastructure, international market, rating, subjects of tourist services.

Стаття надійшла до редколегії
12.04.2018 р.

УДК 379.85 (417.16)

Оксана Пікулик

Регіональні особливості розвитку туризму та туристичної політики в Чорногорії

У статті досліджено регіональні особливості розвитку туризму в Чорногорії. Проаналізовано динаміку та географічну структуру туристичних потоків країни. Здійснено аналіз розвитку туристичної інфраструктури в

країні. Досліджено регіональні відмінності туристичних потоків у Чорногорії. Охарактеризовано основні туристичні кластери Чорногорії та відзначено їх переваги й проблеми розвитку. Досліджено особливості та основні напрями регіональної туристичної політики країни. Визначено основні проблеми й перспективи розвитку туристичної сфери в Чорногорії.

Ключові слова: туризм, регіональний розвиток, Чорногорія, регіональна туристична політика, туристичні кластери, туристичні діяльність, стратегія розвитку туризму.

Постановка наукової проблеми та її значення. Значення туризму в економіці багатьох країн та у світі загалом постійно зростає, адже туризм є каталізатором розвитку як окремих галузей економіки, так і соціально-економічного розвитку окремих країн і регіонів. У Чорногорії туристична сфера є однією з перспективних галузей економіки та важливим джерелом фінансових надходжень до бюджету. Туристична галузь створює робочі місця й забезпечує умови для економічного зростання регіонів. Важлива роль туристичної сфери в економіці Чорногорії, а також позитивні тенденції у функціонування цієї галузі зумовлює потребу вивчення особливостей розвитку туризму в регіонах Чорногорії, а також досвіду проведення туристичної політики як на національному, так і на регіональному рівнях.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Розвиток туристичної сфери в Чорногорії в науковій літературі досліджено переважно в закордонних виданнях, наприклад у працях таких науковців, як С. Джурасевич [4], Д. Методійський, З. Темельков [6], Я. Радулович [8] та ін. Зокрема, Д. Методійський і З. Темельков висвітлюють питання туристичної політики Балканських країн, аналізують національні стратегії розвитку туризму в країнах цього регіону [6]. Дослідження Я. Радуловича розкривають особливості та проблеми регіонального розвитку Чорногорії [8]. Питання управління туристичними дестинаціями та перспективи вдосконалення туристичного менеджменту досліджено в працях С. Джурасевич [4]. Динаміка й тенденції розвитку прибережного туризму в Чорногорії схарактеризовано в роботах М. Бікерта, Д. Гйолера, Г. Лемеєра [3]. Недостатнє висвітлення у вітчизняній науковій літературі особливостей розвитку туристичної сфери в Чорногорії, а також специфіки управління регіональним розвитком туризму зумовлює актуальність дослідження тематики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). **Мета дослідження** – виявлення регіональних особливостей розвитку туризму та специфіки туристичної політики Чорногорії в умовах сучасного соціально-економічного розвитку країни. **Основні завдання** – аналіз динаміки й географічної структури туристичних потоків країни, характеристика туристичних кластерів, дослідження основних напрямів туристичної політики Чорногорії та виявлення проблем і перспектив розвитку туристичної галузі країни.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Чорногорія є привабливою на світовому туристичному ринку, адже кожен із її регіонів багатий своїми туристичними ресурсами. Країна наділена виходом до моря, прибережними сонячними пляжами, горами, криштально чистою річковою водою, чудовими недоторканими лісами. Сукупність природних факторів зумовлює успішний розвиток туристичної галузі країни. Пляжний відпочинок, лижні курорти, рафтинг приваблюють сьогодні в Чорногорію чимало туристів [2]. Багата історія країни залишила після себе численні пам'ятки культур і цивілізацій, які існували на території сучасної Чорногорії. У державах нараховується близько 50 великих архітектурних комплексів, 50 археологічних розкопок, велика кількість сакральних об'єктів, а також меморіальні пам'ятники визвольних війн і битв.

Наявні туристично-рекреаційні ресурси в країні сприяють розвитку різних видів туризму, зокрема лікувально-оздоровчого, екскурсійно-пізнавального, пляжного, а також активного відпочинку (серфінг, підводне плавання, альпінізм тощо). Прямий внесок туризму у ВВП Чорногорії у 2016 р. становив 421,2 млн євро (467,0 млн дол. США), що складає 11,0 % від загального ВВП у 2016 р. Прогнозується, що він зросте на 6,1% річних протягом 2017–2027 рр. до 810,9 млн євро (899,0 млн дол. США), до 15,3 % загального ВВП у 2027 р. [11].

Протягом останніх років у Чорногорії спостерігаємо зростаючу динаміку в'їзного туризму, особливо підвищується привабливість цієї країни для іноземних туристів. За період 2012–2016 рр. кількість іноземних туристів, котрі відвідали країну, збільшилася та у 2016 р. становила понад 1662 тис. осіб (рис. 1) [10]. У країні й надалі зберігається позитивна динаміка в'їзного туризму. Зокрема, у 2017 р. Чорногорію відвідало 2 млн туристів, що на 10,3 % більше від попереднього року. При цьому відпочивальники провели 11,95 млн ночівель, що на 6,3 % більше, порівняно з 2016 р. [9].

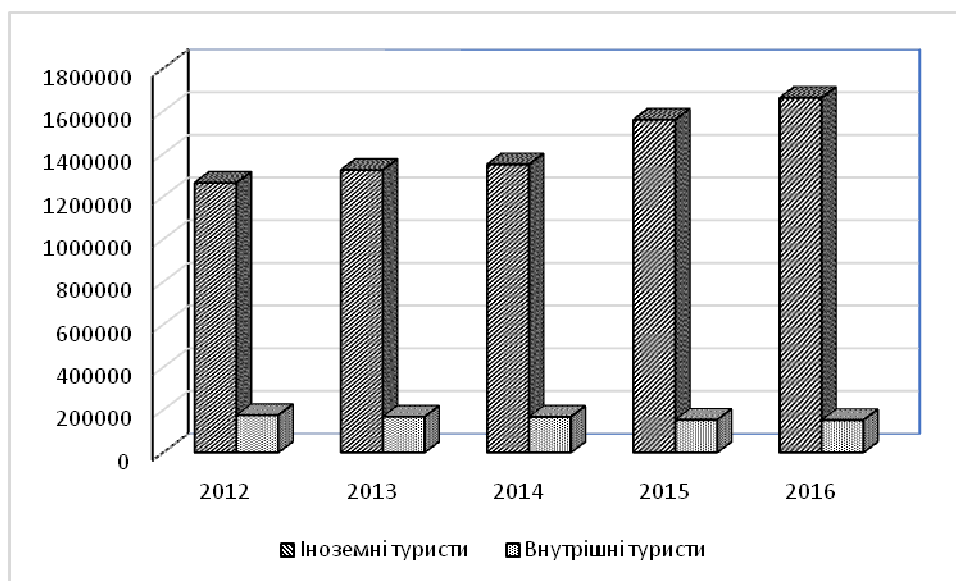


Рис. 1. Динаміка туристичних прибуттів у Чорногорії у 2012–2016 рр. [10]

Якщо розглядати географічну структуру іноземного туризму, то Чорногорію відвідує найбільше туристів із Сербії (373 325 туристів у 2016 р.), Російської Федерації (316 826), Боснії й Герцеговини (178 104) (рис. 2.). Також постійними постачальниками туристів на ринок Чорногорії є такі країни, як Польща, Німеччина, Франція, Італія, Албанія, Великобританія та Хорватія [10].

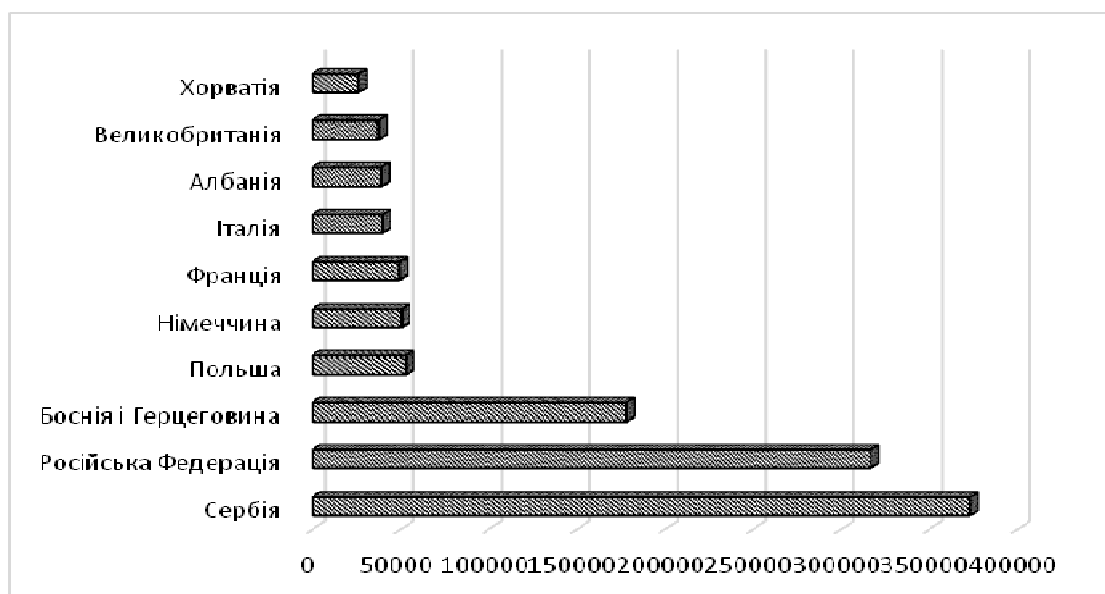


Рис. 2. Відвідування Чорногорії іноземними туристами у 2016 р. [10]

Однією з проблем функціонування туристичної сфери Чорногорії є нерівномірність у рівні розвитку країни. Зокрема, вищий рівень економічного розвитку мають прибережні регіони, де значно краще розвинена туристична інфраструктура. Північні регіони Чорногорії, які мають можливості для розвитку гірськолижного туризму, характеризуються недостатнім рівнем розвитку туристичної інфраструктури та менше приваблюють туристів. Тому актуальним питанням туристичної політики держави є здійснення заходів, які б сприяли залученню інвестицій у розбудову необхідної інфраструктури, особливо в північних регіонах країни.

Аналіз регіональних особливостей туристичних потоків у Чорногорії свідчить про домінування прибережних курортів (1 602 602 туристичних прибуттів у 2016 р.) (рис. 3). Значно менша частка

туристичних потоків припадає на столицю Підгорицю (97 427) та гірські курорти (71 833 прибуттів) [10]. У 2016 р. в найбільше часу туристи провели на Чорногорському узбережжі (94,9 % ночівель). При цьому особливо популярним курортом тут є Будва (40,4 %). Друге й третє місця серед міст, що цікавлять туристів, зайняли Херцег-Нові (19,6 %) та Бар (14 %).

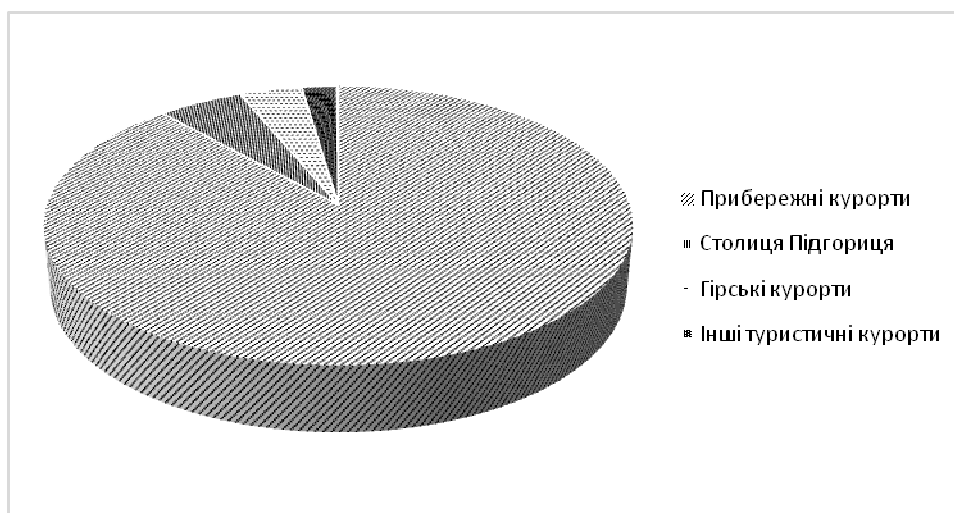


Рис. 3. Прибуття туристів до курортів різних регіонів Чорногорії у 2016 р. [10]

Туристична політика Чорногорії спрямована на створення ринкових умов функціонування та визначення стратегічних напрямів розвитку туристичної сфери як на національному, так і на регіональному рівні. Основою регіональної туристичної політики країни є національна туристична політика, яка відображається передусім у стратегіях, концепціях і програмах розвитку туризму. Ураховуючи специфіку окремих територій, зокрема природних умов, рівня розвитку інфраструктури, наявності рекреаційних ресурсів, розробляються основні напрями й пріоритети туристичної політики в окремих регіонах.

Згідно із Законом про туристичні організації (2004 р., 2007 р.) Національна туристична організація Чорногорії відповідає за інтегроване управління маркетингом у галузі туризму на національному рівні. Цю організацію реорганізовано відповідно до нових тенденцій та викликів ринку туристичних послуг. Закон про туристичні організації визначає комплекс завдань для місцевих туристичних організацій, які стосуються координації та вдосконалення туристичної діяльності в туристичних регіонах країни.

У Чорногорії функціонує два агентства регіонального розвитку. Перше – Фонд розвитку Північної Чорногорії, який реалізовує проекти на півночі країни у співпраці з муніципалітетами цього регіону, друге – регіональна туристична організація регіону Беллагаси та Комові, яка охоплює адміністративну територію муніципалітетів Бієло Поље, Беране, Андрієвіку, Колашин і Мойковац. Її створено у 2006 р. за підтримки австрійсько-чорногорського партнерства, штаб-квартира якого розміщена в місті Колашин [4].

Центр сталого розвитку туризму є неприбутковою туристичною структурою, діяльність якої зосереджено на розробці конкурентоспроможної туристичної продукції з метою збільшення показників зайнятості й доходів у секторі туризму. Центр став лідером у підвищенні обізнаності громадськості щодо розвитку туризму в Чорногорії, а також ефективно працює над залученням інвестицій в інфраструктуру. Проекти включають розробку національної програми пішохідного та велосипедного природоохоронного туризму та створення туристичної інформаційної бази, яка використовується для реклами туристичних продуктів [5].

Як одну з вимог щодо вступу до Європейського Союзу, Чорногорія прийняла Закон про регіональний розвиток (2011 р), що визначає кластери як нову економічну форму розвитку, а також інституційні передумови для цієї форми об'єднання [4]. Саме на місцевому рівні створюються сприятливі можливості для підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг за допомогою

узгодженості діяльності між державними структурами й приватним підприємствами. Перевагами кластерної моделі управління регіональним розвитком туризму є також скорочення витрат на спільні маркетингові дослідження та підготовку персоналу, більш широкі можливості проведення рекламних кампаній, розширення ринків збуту, можливості обміну ідеями між фахівцями, а отже, формування конкурентного середовища [1].

Задля покращення якості туристичних послуг для ефективної координації дій у Чорногорії створено й функціонує шість кластерів [7], що відрізняються один від одного своїми природними та культурними особливостями. Кластер Будва-Бар – регіон із пріоритетом розвитку купального туризму. Із його численними купальними курортами та мальовничими бухтами, прибережна смуга від Будва-Джаза до Бар – основа чорногорського туризму. Традиційно близько половини зареєстрованих ночівель туристів припадає саме на цей курортний регіон. Основними проблемами розвитку туристичної діяльності в цій прибережній смузі є недостатній рівень розвитку інфраструктури, зокрема доріг, автостоянок, а також занадто велика концентрація туристів у сезонні періоди.

Кластер Ульцинь акцентує на розвитку купального та природного туризму. Ульцинь – місце з просторим піщаним пляжем у східній Адриатиці, з Адою Бояна й Вальданосом. Велика Плажа забезпечує значні перспективи розвитку туристичного сектору Чорногорії. Відповідно до Стратегії розвитку туризму Чорногорії, Ульцинь у перспективі повинен стати однією з найбільш привабливих DESTINACIЙ для міжнародного туризму із сучасними об'єктами відпочинку для різних категорій туристів.

Кластер Бока Которська має можливості для розвитку купального, культурного, спортивного й оздоровчого туризму. Бока Которська – одна з найкрасивіших заток у світі, вона унікальна на Середземному морі та є об'єктом світової спадщини ЮНЕСКО. Культурно-ландшафтні ресурси цього кластера величезні й придатні для різних видів туризму (купання та спортивний туризм, дайвінг, походи в гори, альпінізм, культурний туризм). Кластер має найкращий і різноманітний потенціал для розвитку туризму протягом року, завдяки близькості Дубровника, можливості розвитку транскордонного співробітництва та зручному авіасполученню (розміщення поблизу аеропорту Чіліпі).

Кластер Скадарське озеро-Цетинье розміщений у самому центрі Чорногорії та спеціалізується насамперед на розвитку природного, спортивного й сільського туризму. На берегах та островах озера є чимало визначних пам'яток, зокрема монастирі, фортеці, церкви з гробницями, пам'ятники тим, хто тут жив і правив сотні років тому. Цей регіон характеризується низьким рівнем розвитку туристичної інфраструктури, тому потребує інвестицій.

Кластер Белагаси-Комові й Проклетіє з національними парками, монастирями та мечетями створюють можливості для природного, спортивного, ділового й оздоровчого туризму. Інфраструктура в цьому регіоні є технічно застарілою, але вкладаються значні інвестиції, уключаючи штучне сніжне спорядження, щоб продовжити сезон зимового катання на більш ніж чотири місяці. Співпраця в рамках австрійсько-чорногорського партнерства Белагаси та Комові може стати прикладом для всіх інших кластерів. Регіон переважно спрямований на місцеві й сусідні ринки Сербії, Косово, Албанії, Боснії та Герцеговини, а також Італії, Угорщини, Росії тощо [7].

Кластер Дурмитор-Сінджаєвіна – це регіон розвитку природного та спортивного туризму. Дурмитор зареєстрований ЮНЕСКО як світова природна спадщина й охороняється як національний парк. До його складу включено каньйон річки Тара довжиною 80 км і глибиною до 1300 м. Це перший за величиною каньйон у Європі та другий у світі.

Для підвищення ролі туризму в економіці країни, зростання конкурентоспроможності туристичних послуг і покращення якості туристичного обслуговування в Чорногорії розроблено Стратегію розвитку туризму до 2020 р., яка визначає головні короткострокові й довгострокові цілі та завдання розвитку туризму. Зокрема, відповідно до стратегії розвитку туризму в Чорногорії до 2020 р. головними цілями виокремлено:

- диверсифікацію туристичних послуг, що передбачає поряд із пляжним, розвиток бізнес-туризму, релігійного, оздоровчого, спортивного тощо;
- покращення якості туристичного сервісу за рахунок будівництва нових готелів;
- будівництво спа- й веллнес-центрів, що забезпечить меншу залежність туризму від сезонів;
- охорону навколишнього середовища;
- посилення маркетингових заходів з акцентом на основних ринках;

– підготовку кваліфікованих туристичних кадрів, що забезпечить високу якість і професійність обслуговування [7].

Досягнення поставлених цілей дасть змогу Чорногорії зайняти важливі позиції не лише та європейському, але й на міжнародному туристичному ринку. Проте виконання цих завдань вимагає залучення інвестицій, передусім, у розбудову туристичної інфраструктури, а також підготовку висококваліфікованого персоналу, який забезпечить високий рівень обслуговування внутрішніх і міжнародних туристів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Туризм є однією з важливих та перспективних галузей економіки країни. Завдяки використанню туристичного потенціалу Чорногорія отримує значні фінансові надходження до бюджету та займає важливі позиції на туристичному ринку. Туристична сфера в Чорногорії розвинена досить нерівномірно в різних регіонах держави та вимагає залучення фінансових коштів у розбудову інфраструктури, передусім у північних регіонах країни. Проте завдяки ефективній туристичній політиці протягом останніх років тут спостерігаємо позитивну динаміку головних показників туристичної галузі. Основою регіональної туристичної політики в Чорногорії є створення системи туристичних кластерів, які, завдяки ефективній координації дій, розширюють можливості реалізації туристичного потенціалу окремих регіонів і забезпечують покращення якості туристичного продукту. Ефективна координація туристичної діяльності як на національному, так і на регіональному рівнях забезпечує в Чорногорії зростання потоків туристів, особливо іноземних, а також ролі туристичної сфери в економіці країни. Подальші перспективні дослідження пов'язані з детальнішим аналізом функціонування туристичних кластерів у Чорногорії та вивченням досвіду управління туристичною галуззю в регіонах держави.

Джерела та література

1. Охріменко А. Г. Туристичні кластери як перспективні напрями регіонального розвитку / А. Г. Охріменко // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1 (45). – С. 495–500.
2. Почесне консульство Чорногорії в Україні. Туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://montenegroconsulate.kiev.ua/turyzm/>.
3. Bickert M. Coastal Tourism in Montenegro – Economic Dynamics, Spatial Developments and Future Perspectives / M. Bickert, D. Göler, H. Lehmeier // Hrvatski geografski glasnik. – 2011. – № 73 (1). – P. 165–180.
4. Đurašević Silvana. Tourism in Montenegro : A destination management perspective / Silvana Đurašević [Electronic resource]. – Mode of access : <https://hrcaak.srce.hr/137485>.
5. Global Communities. Montenegro [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.globalcommunities.org/montenegro>.
6. Metodijeski Dejan, Temelkov Zoran. 2014. Tourism policy of Balkan countries: Review of national tourism development strategies / Dejan Metodijeski, Zoran Temelkov // UTMS Journal of Economics. – 2014. – № 5 (2). – P. 231–239.
7. Montenegro Tourism Development Strategy to 2020 / Montenegro Ministry of Tourism and Environment [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.mrt.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=89273&rType=2&file=01+Montenegro+Tourism+Development+Strategy+To+2020.pdf>.
8. Radulovic Janko. The problems of regional development in Montenegro / Janko Radulovic // Applied Studies in Agribusiness and Commerce. – 2013. – Vol. 7, Numbers 2–3. – P. 85–88.
9. Statistical office of Montenegro [Electronic resource]. – Mode of access : <http://monstat.org/eng/novosti.php?id=2143>.
10. Statistical Yearbook of Montenegro 2017 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://monstat.org/userfiles/file/publikacije/godisnjak%202017/18.pdf>.
11. Travel & Tourism Economic Impact 2017. Montenegro / World Travel & Tourism Council (WTTC) [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/montenegro2017.pdf>.

References

1. Okhrimenko A. H. Turystychni klasteri yak perspektyvni napriamy rehionalnoho rozvytku / A. H. Okhrimenko // Universytetski naukovy zapysky. – 2013. – № 1 (45). – S. 495–500.
2. Pochesne konsultstvo Chornohorii v Ukraini. Turyzm [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://montenegroconsulate.kiev.ua/turyzm/>.
3. Bickert M. Coastal Tourism in Montenegro – Economic Dynamics, Spatial Developments and Future Perspectives / M. Bickert, D. Göler, H. Lehmeier // Hrvatski geografski glasnik. – 2011. – № 73 (1). – P. 165–180.

4. Đurašević Silvana. Tourism in Montenegro : A destination management perspective / Silvana Đurašević [Electronic resource]. – Mode of access : <https://hrcak.srce.hr/137485>
5. Global Communities. Montenegro [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.globalcommunities.org/montenegro>
6. Metodijeski Dejan, Temelkov Zoran. 2014. Tourism policy of Balkan countries: Review of national tourism development strategies / Dejan Metodijeski, Zoran Temelkov // UTMS Journal of Economics. – 2014. – № 5 (2). – P. 231–239.
7. Montenegro Tourism Development Strategy to 2020 / Montenegro Ministry of Tourism and Environment [Electronic resource] – Mode of access : <http://www.mrt.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=89273&rType=2&file=01+Montenegro+Tourism+Development+Strategy+To+2020.pdf>.
8. Radulovic Janko. The problems of regional development in Montenegro / Janko Radulovic // Applied Studies in Agribusiness and Commerce. – 2013. – Vol. 7, Numbers 2–3. – P. 85–88.
9. Statistical office of Montenegro [Electronic resource]. – Mode of access : <http://monstat.org/eng/novosti.php?id=2143>.
10. Statistical Yearbook of Montenegro 2017 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://monstat.org/userfiles/file/publikacije/godisnjak%202017/18.pdf>.
11. Travel & Tourism Economic Impact 2017. Montenegro / World Travel & Tourism Council (WTTC) [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/montenegro2017.pdf>.

Пикулык Оксана. Региональные особенности развития туризма и туристической политики в Черногории. В статье исследуются региональные особенности развития туризма в Черногории. Анализируются динамика и географическая структура туристических потоков страны. Осуществлен анализ развития туристической инфраструктуры в стране. Исследованы региональные различия туристических потоков в Черногории. Охарактеризованы основные туристические кластеры Черногории и отмечаются их преимущества и проблемы развития. Исследуются особенности и основные направления региональной туристической политики страны. Определяются основные проблемы и перспективы развития туристической сферы в Черногории.

Ключевые слова: туризм, региональное развитие, Черногория, региональная туристическая политика, туристические кластеры, туристическая деятельность, стратегия развития туризма.

Pikulyk Oksana. Regional Features of Tourism Development and Tourism Policy in Montenegro. The article is devoted to the study of regional features of tourism development in Montenegro. The dynamics and geographic structure of tourist flows of the country are analyzed. The analysis of development of tourist infrastructure in the country is carried out. The regional differences in tourist flows in Montenegro are investigated. The main tourist clusters of Montenegro are characterized and their advantages and problems are noted. The features and main directions of the country's regional tourism policy are explored. The main problems and prospects of tourism development in Montenegro are determined.

Key words: tourism, regional development, Montenegro, regional tourism policy, tourist clusters, tourism activity, tourism development strategy.

Стаття надійшла до редколегії
25.05.2018 р.

УДК 911.3: 930:908(497.2)

**Віктор Патійчук,
Ольга Філон**

Основні проблеми розвитку туристичного комплексу Болгарії

Розглянуто особливості та значення розвитку туризму в Болгарії. Досліджено передумови й чинники розвитку туристичного комплексу цієї країни. Визначено головні напрями спеціалізації туристичної сфери Болгарії. Здійснено аналіз головних показників діяльності туристичного комплексу держави. Указано на специфіку розвитку туристичної сфери Болгарії. Узагальнено рівень розвитку туризму країни у порівнянні з іншими європейськими державами. Розкрито основні проблеми та вказано на перспективи розвитку туристичного комплексу Болгарії.

© Патійчук В., Філон О., 2018